

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича,
доктору політичних наук, професору,
професору кафедри політології та
державного управління

Бурдяк Вірі Іванівні

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Стьопкіна Андрія Олеговича на тему «Механізми та інструменти реалізації європейської політики протидії дезінформації в умовах гібридної війни», що подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Наукову роботу присвячено дослідженню теоретичних і прикладних аспектів європейської політики протидії дезінформації в умовах гібридної війни, зосередивши увагу на вивченні її безпекових та інформаційно-комунікаційних інструментів. Відзначимо, що важливе значення має дослідження ролі та місця досвіду України у формуванні стійкості європейської політики протидії дезінформації та вивчення успішних практик протидії дезінформації в державах-членах ЄС, на прикладі держав Балтії, ФРН, Франції та Чехії. Практичне значення роботи проявляється в тому, що вивчення європейського досвіду у сфері подолання деструктивних інформаційних впливів сприяє посиленню ефективності державного управління та адаптації таких практик в Україні. Вказане обумовлює значимість проблематики та вагомість дослідження для сучасної зовнішньо- та внутрішньополітичної діяльності різних міжнародних акторів. Таким чином, дисертація є актуальним науковим дослідженням, спрямованим на аналіз інструментарію ЄС щодо протидії дезінформації на загальноєвропейському і національному рівнях.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість і достовірність результатів дисертації, її теоретичний і методологічний рівень забезпечуються поєднанням сучасних методів дослідження, ґрунтовним аналізом джерел з проблематики роботи і широким теоретичним узагальненням засад європейської політики протидії дезінформації в умовах гібридної війни, а також вагомністю фактологічної бази наукової праці.

Структура роботи аргументовано викладена згідно з поставленими науковими завданнями і відповідає обраній темі дослідження. Представлений автором підхід до визначення змісту дослідження є логічним і дає можливість цілісно проаналізувати трансформацію підходу ЄС до механізмів протидії зовнішнім і внутрішнім деструктивним впливам, а також трансформацію підходів щодо необхідності вивчення українського досвіду у сфері протидії дезінформації. Загалом матеріал дисертації подано послідовно і відповідно до змісту, що свідчить про глибоке засвоєння теми обраного дослідження. У дисертації також сформульовано низку належно обґрунтованих наукових положень, що є внеском здобувача в політичну науку.

Зокрема, можна відзначити критичні узагальнення дисертанта щодо відсутності чітко визначеного поняття дезінформації в правовому полі ЄС, що залишає місце для національних тлумачень і може використовуватись як для захисту демократії, так і для її обмеження; а також щодо культурно-політичних відмінностей між державами-членами, які зумовлюють різну межу терпимості до контрверсійного або альтернативного контенту (с. 126).

Автором вдало обґрунтовано положення про унікальність європейського підходу до верифікації інформації та переміщення акцентів з площини технічної процедури до площини політичної відповідальності, що уможливлює поступове посилення європейської моделі протидії дезінформації за критеріями інституційної стійкості та функціональної адаптивності (с. 219–221).

Заслуговують на увагу висновки дисертанта щодо «...формування національних онлайн екосистем у сфері протидії дезінформації, поряд із загальноєвропейською, оскільки саме вони забезпечують інституційне закріплення локальних практик та адаптацію загальних правил до специфіки мовного, культурного та політичного контексту кожної країни» (с. 224).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що на теоретичному рівні у політологічній науці було цілісно доповнено дослідження

механізмів та інструментів європейської політики протидії дезінформації. До важливих наукових результатів дисертації можна віднести узагальнення особливостей стратегічної комунікативної діяльності України в умовах введення воєнного стану та розробку напрямів протидії багатовимірним загрозам в інформаційній сфері.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у можливості їх використання у науковій та прикладній сферах. Теоретичні узагальнення, матеріали та висновки дисертаційної роботи можуть бути застосовані для подальших досліджень практики міжнародних акторів щодо захисту їхніх зовнішньополітичних інтересів і доповнити зміст навчальних курсів, присвячених питанням інформаційного забезпечення зовнішньо- і внутрішньополітичної діяльності державних інституцій України. Прикладні висновки роботи можуть бути корисними у діяльності державних інституцій, які розробляють довгострокові стратегії для поєднання правових, комунікативних і технологічних інструментів у єдину систему протидії дезінформації.

Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Основні результати дослідження відображено у трьох наукових статтях, що опубліковані у фахових українських виданнях категорії «Б» за спеціальністю 052 «Політологія», та п'яти збірниках матеріалів міжнародних наукових і науково-практичних конференцій.

Наукові узагальнення та висновки дисертації обговорювалися на наукових семінарах, круглих столах і засіданнях кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, а також були оприлюднені на 10 всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях. Крім цього, результати дослідження А. Стьопкіна були апробовані під час долучення до виконання проєктів EU Strategic Communications: Counteraction to Destructive Influences (Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024 р.), «Протидія ЄС зовнішньому інформаційному маніпулюванню та втручанню» (Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025 р.) та «Політика пам'яті та гібридні загрози: інструменти РФ і вплив на європейський популізм» (Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2026 р.).

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, дванадцяти підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить

284 сторінки, з них 207 сторінок – основного тексту.

Оформлення дисертації відповідає вимогам, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40. Аналіз тексту дисертаційної роботи свідчить про дотримання автором вимог академічної доброчесності. У роботі подано посилання на відповідні джерела при використанні ідей, розробок, тверджень і відомостей, а також надано достовірну інформацію про результати наукової роботи, використані методи дослідження і джерела інформації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Відзначаючи високий рівень теоретичної та прикладної розробки проблематики дослідження, вважаємо за доцільне висловити такі зауваження і побажання:

По-перше, на нашу думку, глибшого авторського осмислення потребують питання, пов'язані з визначенням різниці між моделями взаємодії інституцій ЄС і громадян щодо забезпечення стійкості до деструктивних інформаційних впливів, а також чіткішим окресленням авторського підходу до механізмів протидії дезінформації, про що йдеться у науковій новизні отриманих результатів (с. 23).

По-друге, серед сучасних тенденцій у сфері протидії дезінформації автор називає використання штучного інтелекту та описує особливості сучасного європейського законодавства у цій сфері (с. 148–153). Додатково хотілося б, щоб автор охарактеризував деструктивний вплив інструментів штучного інтелекту на суспільно-політичне життя ЄС, а також позитивні сторони його залучення для протидії дезінформації.

По-третє, вважаємо, що у роботі необхідно було б ширше розкрити поняття «цифрове алібі» держави (с. 158, 179, 224) та охарактеризувати його сутність для протидії дезінформаційним наративам.

По-четверте, сформулювавши гіпотезу дослідження (с. 19), автор не представив глибшого узагальнення щодо її підтвердження або спростування у висновках до дисертації.

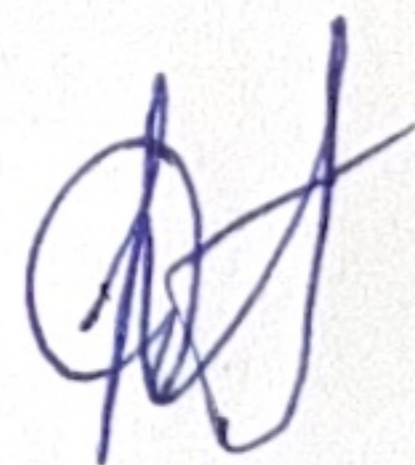
Водночас зазначені зауваження не впливають на високий науковий і прикладний рівень дисертаційної роботи, яка справляє позитивне враження актуальністю дослідження проблеми, логікою викладення матеріалу, сутністю та аргументацією висновків.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Стьопкіна Андрія Олеговича на тему «Механізми та інструменти реалізації європейської політики протидії

дезінформації в умовах гібридної війни», подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія», є завершеним, самостійним і логічно побудованим науковим дослідженням. Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення для України щодо формування національної стійкості зі протидії дезінформації.

Дисертаційна робота Стьопкіна Андрія Олеговича відповідає спеціальності 052 «Політологія» і вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 507 від 03.05.2024 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за відповідною спеціальністю.

Опонент
докторка політичних наук, професорка,
професорка кафедри міжнародної
інформації
Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Наталія ПІПЧЕНКО

ПІАПИС ЗАСВІДЧУЮ
ВЧЕНИЙ СЕКРЕТАР
КАРАУЛЬНА

